

Doe het samen met inwoners en bedrijven

- Werk plannen voor windmolens, zonneparken e.d. **samen met bewoners en bedrijven** uit;
- Richt **een energieloket** op voor inwoners en bedrijven over energiemaatregelen en financieringsmogelijkheden via energiecoaches en haak aan bij bestaande initiatieven;
- Laat inwoners meeprofiteren van wind- en zonneparken door inzet van postcoderoos, aandelen of gedeeld eigendom bij een **lokaal energie collectief**.
- Organiseer stads- of dorpsgesprekken om de **bewustwording en actiebereidheid** te vergroten bij inwoners;
- **Faciliteer lokale koplopers**.

Zoek regionale samenwerking met ruimte voor eigen invulling

- Zoek samenwerking met **buurgemeenten** en houdt regie op de beschikbare ruimte;
- Zoek samenwerking met als **partners** als woningcorporaties, het waterschap, de veiligheidsregio, energieleveranciers, landbouw- en natuurorganisaties en ontwikkelaars.

Mooie plannen zonder organisatie en uitvoering hebben geen impact

- Stel **gemeentelijke kwartiermaker** aan die leiding geeft aan de opgave;
- Maak ontwikkelplan voor de benodigde **competenties** in uw organisatie;
- Initieer jaarlijks projecten voor klimaatadaptatie, energietransformatie en –besparing en verbind programma's van gemeentelijke afdelingen;
- Zet samen met experts en partners **een energie-ontwikkel-entiteit** op.

Maak budget vrij in begroting

Koppel **budget** aan het aantal inwoners en stem af op lokale financiële situatie en ambities: € 3,-, € 5,- of € 10,- per inwoner per jaar.

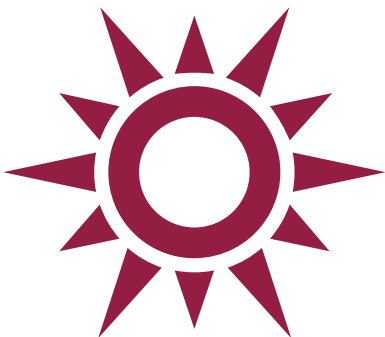
BRABANTSE ENERGIE ALLIANTIE

Bouwstenen voor uw coalitieprogramma

Partners Brabantse Energie Alliantie:

ZLTO, Brabants Zeeuwse Werkgeversvereniging, TELOS, Biobased Delta, Enexis, Brabantse Ontwikkelings Maatschappij, Brabant Water

Provincie Noord-Brabant, Gemeente Den Bosch, Gemeente Eindhoven, Gemeente Breda, Gemeente Helmond, Gemeente Tilburg, Brabantse Waterschappen

Geef actief invulling aan de Energietransitie

- Stel een **Energievisie** op met ruimtelijke criteria voor zonneparken, windlocaties en andere energievormen;
- Maak een passende **mix van energiebronnen**: wind, zon, lokale biomassa en geothermie;
- Vertaal de visie naar **maatregelen en projecten**: in de gebouwde omgeving en daarbuiten;
- Ben **duidelijk over de impact**: onze leefomgeving gaat veranderen;
- Neem bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen **ruimteclaims** voor wind- en zonne-energie mee;
- Combineer **energieopwekking met andere functies** zoals stedelijke functies, natuur, waterberging of teelt van gewassen;
- **Benut lege daken** voor zonnepanelen, begin met gemeentelijke gebouwen;
- Laat **lokale bevolking financieel mee profiteren** van het duurzame opwekken van energie.

Energiebesparing en CO₂ reductie bespaart geld

- **Leg eisen op voor duurzaam bouwen** en hergebruik materialen bij renovatie- en nieuwbouwprojecten;
- Stel **duurzaamheidsvoorwaarden** bij het verpachten van gemeentegronden;
- **Realiseer aardgasvrije woonwijken** en bedrijfspanden door overeenkomsten met woningcorporaties, projectontwikkelaars, bedrijven, scholen en (zorg)instellingen;
- **Stimuleer elektrisch rijden**, het gebruik van deelauto's en realiseer laadpalen;
- Stimuleer het vervoer per **fiets**;
- Start met **milieuzones** in centrum voor bestel- en vrachtauto's op fossiele brandstoffen;
- Stimuleer acties gericht op **minder verspilling** van voedsel;
- Stuur op **energiebesparing**: isolatie van woningen en energiebesparing bij bedrijven.

Klimaatadaptatie leidt tot een betere leefomgeving

- Breng de **kwetsbaarheid** voor extreme weergebeurtenissen in beeld: voor inwoners, bedrijven en de vitale infrastructuur;
- Formuleer **doorbraakprojecten** om de kwetsbaarheid te verminderen;
- Stel uiterlijk in 2020 een **uitvoeringsagenda** vast met maatregelen gericht op klimaatadaptatie;
- Integreer klimaatbeleid en maatregelen in de **gemeentelijke omgevingsvisie** en het omgevingsplan;
- Zorg voor **klimaatbestendige ontwerpen** bij nieuwe ontwikkelingen en renovaties;
- Koppel nieuwe stedelijke ontwikkelingen aan de **aanleg van groen en wateropvang** in het gebied zelf;
- Stimuleer **vergroening** van publieke en particuliere grond, bijvoorbeeld door het belasten van verharde oppervlakten;
- Realiseer **waterbergingsgebieden** om wateroverlast te voorkomen en watertekorten tegen te gaan;
- Pak **verdroging** van natuur- en landbouwgebieden op de zandgronden aan.

Maak een Energie- en Klimaatagenda en geef zelf het goede voorbeeld

- Stel **concrete doelen** op voor de komende 4 jaar en voor de lange termijn;
- Vertaal deze naar concrete **projecten met budget**;
- Maak gebruik van **handige tools** en producten, zoals de Klimaatstresstest, Klimaatmonitor en Rekensheets;
- Geef **financiële prikkels**, zoals subsidies en leningen om investeringen in duurzame energie aantrekkelijk te maken;
- **Verlaag de leges voor duurzame verbouwingen** en nieuwbouw en behandel die aanvragen met voorrang;
- **Integreer klimaat en energie** in omgevingsthema's zoals bouwen, water, infrastructuur, openbare ruimte en grondgebruik;
- Bespaar energie in eigen maatschappelijke gebouwen;
- Maak gebruik van **led-verlichting** in de openbare ruimte;
- **Elektrificeer** het gemeentelijke wagenpark;
- Stimuleer burgers om samen de **straat en tuin te vergroenen**;
- Geef subsidie voor het **ontkoppelen van hemelwater op het riool** en help met kennis en ervaring.